

BESØKSORDNING PÅ TRANDUM

ÅRSRAPPORT 2017

Bakgrunn

Røde Kors har siden januar 2010 drevet en besøksordning på Trandum utlendingsinternat, og er, sammen med Frelsesarmeens "Safe Way home-prosjekt", eneste organisasjon som jevnlig besøker internatet. Røde Kors sitt mandat bygger på at vi er en humanitær, uavhengig og upartisk organisasjon. Formålet med besøksordningen er 1) å avhjelpe sosial isolasjon og tilby de internerte medmenneskelig kontakt utover den de får gjennom de ansatte ved internatet og 2) tilby Røde Kors' oppsporingstjenester til de internerte. Røde Kors har fått tilbakemeldinger fra både internerte og ansatte om at besøksordningen er høyt verdsatt. Besøksordningen er forankret i en samarbeidsavtale mellom Røde Kors og PU signert 30.5.2013.

Utlendingsinternatet på Trandum er et lukket internat for utlendinger som skal utsendes fra Norge. Internatet ble åpnet i juli 2004, og driftes av Politiets Utlendingsenhet (PU). Interneringen reguleres av Utlendingsloven § 106 første ledd, jf. § 107, og de internerte består i hovedsak av to grupper; utlendinger som «*neker å oppgi sin identitet*» eller hvor det er «*skjellig grunn*» til mistanke om at utlendingen «*oppgir falsk identitet*» (Utlendingsloven § 37 sjette ledd), og utlendinger som har blitt pågrepet og fengslet dersom det er «*nødvendig for å sikre iverksetting*» av utvisning eller hvis utlendingen «*ikke gjør det som er nødvendig*» for å fremvise gyldig reisedokument (Utlendingsloven § 41 femte ledd). I tillegg har det oppholdt seg utlendinger på internatet i kortere perioder, etter eget ønske, i påvente av hjemreise.

Akershus Røde Kors hadde i 2017 en prosjektleder i 100 % stilling, som har ansvar for den daglige drift av aktiviteten. Siden oppstart av aktiviteten har det blitt gjennomført over 300 besøk til over 4500 internerte, med det formål å avhjelpe isolasjon og ensomhet.

Besøk

I 2017 var det berammet 80 besøk til Trandum, en økning på 12 i forhold til 2016. Av disse ble 76 gjennomført. Årsak til at besøk ble avlyst skyldtes enten for få frivillige eller dårlig vær. Under to av besøkene fikk ikke Røde Kors besøkt noen internerte, årsakene var knyttet til færre internerte, stengte avdelinger og internkommunikasjon hos PU. Sommeren 2017 satte Røde Kors ikke opp ekstra besøk, da erfaringene fra tidligere år har vist dårlig oppmøte blant de frivillige.

Ved oppstart våren 2017 hadde besøksordningen 39 frivillige som besøkte Trandum syv ganger i måneden. I mars/april ble det rekruttert 11 nye besøksvenner til ordningen. Man valgte da å øke antall besøk fra syv til åtte høsten 2017. Økningen er en fordobling av antall besøk til Trandum på tre år, og har vært et tydelig mål for Røde Kors siden 2014. Med en besøkshyppighet på åtte besøk i måneden kan Røde Kors bedre fylle sitt mandat om å avhjelpe ensomhet og isolasjon. PU har vært positive til økningen, spesielt med tanke på at man nå kan lage en tidslinje med to faste ukentlige besøk. Nyordningen ble evaluert av fagrådet på slutten av semesteret. Rådet kom da inn på utfordringene gjennom høsten: lavere antall internerte enn tidligere, låste avdelinger og mindre hyppig tilgang til kvinnene og familiene, som resulterte i noen bomturer, lavere utnyttelse av besøkstiden og mer venting ved fremmøte, for de frivillige. Rådet konkluderte likevel med at Røde Kors skulle fortsette å besøke de internerte åtte ganger i måneden i 2018. Hensynet til tilstedeværelse og å imøtekomme PU på ønsket om en forutsigbar tidsplan var avgjørende for beslutningen.

Økningen i antall besøk har medført besøkstjenesten en større sårbarhet, da man nå mer enn tidligere er avhengige av å ha et stabilt høyt antall frivillige. I 2017 ble det gjennomført to rekrutteringsrunder som tilførte besøksordningen 17 nye frivillige.

Målgruppe og hensikt

Besøkstjenesten til Trandum har som mål å besøke internerte på Trandum, spesielt de langtidssittende, samt kvinne- og familieavdelingen og enslige mindreårige. De langtidssittende har vært på Trandum 14 dager og lengre. Statistikken fra PU viser at dette i 2017 gjaldt 705 personer, 152 færre enn i 2016. I tillegg viste statistikken at antall internerte barn har gått ned. I 2016 ble 143 barn innsatt på Trandum, i 2017 var dette tallet nede på 51 barn. Barna var innsatt på Trandum i mindre enn ett eller flere døgn. Av disse var 6 enslige mindreårige. Samtlige EM var 15 år eller eldre.

I 2017 ble 3278 personer internert på Trandum Utlendingsinternat. PU uttransporterte 5434 personer i løpet av året. Måltallet for antall uttransporter i 2017 var 9000 personer.

PU ansatte i 2016 enda en aktivitetsleder ved Trandum, slik at internatet nå har to aktivitetsledere. Ansettelsen førte til en økning og forbedring av aktivitetstilbudet ved Trandum i 2017. Nye tidslinjer ble utformet som gir alle langtidssittende, familier, kvinner og EM tilbud om fem dagers regelmessig aktivitet ved aktivitetssenteret og i aktivitetshallen. På fredager er det påmeldingsaktiviteter i form av turneringer (vår og sommer) og matlagingsgrupper (hele året). Inne på avdelingene er det muligheter for brettspill, kort, puslespill og bøker. Ved kvinneavdelingen har man laget en grønnsakshage. Høsten 2017 startet man opp med modulbasert læring i samarbeid med Akershus Fotballkrets. Et barnetrenerkurs i fotball, kalt *Grasrottreneren*, ble gjennomført, og seks internerte bestod og har fått tildelt vitnemål på at de har kunnskap til å trene barn i alderen 6-12 år.

Røde Kors og PU har ved flere anledninger pratet om samarbeid for å øke aktivitetstilbudet ved internatet. Høsten 2017 ble man enige om at Røde Kors kunne sette opp et førstehjelpskurs for de internerte. Kurset er satt opp våren 2018.

Røde Kors gjennomførte dessuten, i tett samarbeid med aktivitetsledere og ansatte ved Trandum, den årlige julefesten for de internerte i desember. Til festen stilte 21 Røde Kors' frivillige fra besøksordningen og serverte mat og kaker til opp imot 100 internerte menn og kvinner ved modul 1 og 2, hadde quiz, pakkelek og sosialt samvær. Mange internerte takket de frivillige for at de kom. Julefesten er blitt et hyggelig årlig arrangement som både frivillige, internerte og ansatte setter pris på. Tilbakemeldingene fra de frivillige er at arrangementet var "en stor opplevelse" og "en topp kveld". Aktivitetsleder ved Trandum skrev at julefesten var "stor stas og et hyggelig arrangement. En fin måte å avrunde årets samarbeid på."

Røde Kors' tilbud gir de internerte et viktig avbrekk, hvor de kan kommunisere fritt med en nøytral og utenforstående part. Røde Kors' kontaktperson på Trandum, Arnvid Solnørdal Sandvik, sier følgende om besøksordningen: *«De frivillige besøksvennene fra Røde kors tilbyr innsatte ved Trandum besøk av et medmenneske som ikke er betalt for å snakke med dem og som har valgt å bruke egen fritid på besøket. Samtalene er fortrolige og kan for noen være den eneste kontakten de har med verden utenfor og som ikke består av profesjonelle fagpersoner. For mange vil den regelmessige kontakten som tilbys være et viktig og positivt innslag i hverdagen. Vi ser at tilbudet ofte er spesielt viktig for de som blir værende på Trandum over tid.»*

Struktur av frivillige og rutiner rundt besøkene.

Røde Kors har fått på plass gode rutiner for gjennomføring av aktivitet. Frivillige er delt inn i faste grupper, med faste besøksdager og en ansvarlig gruppeleder på hver gruppe, som har ansvaret med å koordinere besøk og kommunikasjon med de frivillige, lede debrief etter besøk og skrive besøksnotat. Gruppestrukturen har bidratt til et bedre frivillighetsmiljø blant de frivillige. Ved å tilhøre en egen gruppe med en fast gruppeleder etableres det en større tilknytning til de andre frivillige i gruppen, noe som medfører økt trivsel og en vilje til å forbli i aktiviteten over tid.

To gruppeledere trakk seg i 2017 og ble erstattet av nye. Aktiviteten har pr. nå syv gruppeledere.

Prosjektleder plikter å følge opp gruppelederne, motivere og bistå, skape god kommunikasjon og gi faglig og administrativ støtte. Alt annet arbeid knyttet til aktiviteten, som rekruttering, synliggjøring av aktiviteten, kontakt opp mot Trandum, mot PU og andre eksterne aktører, frivillighetspleie og kompetanseheving ligger hovedsakelig hos prosjektleder.

Alle frivillige følger instruksjer nedsatt av Røde Kors for denne aktiviteten. På Trandum henger oppdaterte lister på hvem som er godkjente besøksvenner, og alle frivillige viser ID-kort i vaken og bærer Røde Kors-uniformering ved gjennomføring av aktiviteten. På aktivitetssenteret henger informasjonsplakater om hva Røde Kors gjør på Trandum og oversikt

over hvilke dager frivillige kommer. Informasjonsplakatene finnes på fem språk. Denne informasjonen deles også skriftlig og muntlig til kvinne- og familieavdelingen. Informasjon rundt besøkene finnes også på informasjonskanalen på tv-ene som er plassert på alle rom. En iPad er plassert på internatet som de frivillige kan bruke ved behov for oversettelse.

Opplæring og oppfølging av frivillige

For besøksordningen på Trandum er det satt et særskilt krav om at alle frivillige skal ha gjennomført kursing hos Røde Kors og hos PU før oppstart i aktivitet. Kurset hos Røde Kors blir gjennomført av folkerettsseksjonen, som gjennomgår retningslinjene til Røde Kors, verdigrunnlaget, taushetsplikten og dilemmatrening. Hos PU får de frivillige en omvisning på Trandum, presentasjon av internatet samt gjennomgang av sikkerhetsrutiner på stedet. Alle nye frivillige er pålagt å ta begge kurs, og de som har vært med i lengre tid får også mulighet til å være med for faglig påfyll.

Røde Kors foretok i 2017 en revidering av innholdet i opplæringen, etter innspill fra de frivillige som etterspurte mer opplæring rundt det praktiske ved besøksordningen, Røde Kors' arbeid med internering nasjonalt og internasjonalt og de juridiske rammene for internering. Opplæringen fremover vil, i tillegg til eksisterende innhold, bestå av 1) gjennomgang av praktisk organisering av besøksordningen og 2) migrasjonsfaglig opplæring i juridisk rammeverk for internering. Etter innspill fra distriktsråd Omsorg er kursene hos PU og Norges Røde Kors i 2017 dessuten tildelt nye navn, og vil fremover hete Temakurs Besøksordningen på Trandum, dag 1 og 2.

Under revideringen av eksisterende opplæring så man et behov for å gi fast opplæring i Oppsporingstjenesten og ytterligere skoling i psykososial førstehjelp. Fra og med 2018 vil retningslinjene for frivillige på Trandum være forandret. Kurs i Oppsporingstjenesten og påbygningskurset i psykososial førstehjelp er innført som obligatoriske kurs, i tillegg til Temakurs internering.

De frivillige tar dessuten de tre hovedkursene som er obligatorisk for alle nye frivillige i Røde Kors: Førstehjelp (5 timer), Psykososial Førstehjelp (3 timer) og Introduksjon til Røde Kors (3 timer). Kursene må gjennomføres innen ett år etter oppstart.

Røde Kors etterstreber å legge til rette for at de frivillige får nødvendig kompetanseheving og faglig tyngde, for å kunne utføre denne oppgaven best mulig. I løpet av 2017 ble det satt opp tre fagsamlinger, 1) foredrag av Liridona Gashi, masterstudent som har skrevet en oppgave om Trandum og de internertes opplevelser fra stedet, 2) samling med Katja Franko, professor i Kriminologi ved UiO, som hadde et foredrag om fenomenet "Krimmigration" og 3) fagsamling med NOAS. I løpet av høsten ble det i tillegg gjennomført en heldagssamling med både faglig og sosialt innhold, fokus var på bedre forståelse av de juridiske rammene rundt samarbeidsavtalen, innsikt i Røde Kors' arbeid innen internering både nasjonalt og internasjonalt, samtalen med den innsatte i tillegg til sosialt samvær.

Prosjektleder deltok i november på den andre Europeiske immigrasjonsworkshopen om internering, som var i Helsinki, Finland og var et samarbeid mellom Finsk Røde Kors, Svensk Røde Kors og ICRC. Med på workshopen var ansatte fra nasjonalforeninger i Røde Kors i Europa som jobber med internering av migranter.

Det ble gjennomført tre sosiale samlinger: Etterjulsfest med middag og teater, hagefest hos en frivillig og en musikal-opplevelse. Røde Kors er opptatt av å legge til rette for et godt frivillighetsmiljø blant de frivillige på Trandum, både faglig og sosialt. Flere møtearenaer medfører bedre kjennskap og tilknytning til resten av gruppen, noe som igjen øker trivselen og gjør at personer ønsker å bli i aktiviteten over tid. Besøksordningen har i mange år hatt stor turn-over i antall aktive frivillige, men i løpet av de siste tre årene har tendensen snudd og i løpet av 2017 hadde ordningen 25 frivillige som har vært med i aktiviteten i to år eller mer.

Organisering av besøk og tilgang til kvinne- og familieavdelingen

På starten av år 2017 besøkte Røde Kors hovedsakelig de langtidsinternerte mennene på aktivitetssenteret og kvinne- og familieavdelingen, syv ganger i måneden fordelt på man-, tirs- og torsdager. Alle tre grupper ble besøkt på tilnærmet hvert besøk. I vår ble det bestemt at man skulle sette opp besøk også på onsdager, slik fikk man besøkt alle langtidsinternerte menn. Man økte derfor fra syv til åtte besøk høsten 2017 og innført en ny tidsramme for besøk: man- og onsdag første uken og tirs- og torsdag i den påfølgende uken, denne rytmen gjentok seg gjennom de åtte besøkene.

Aktivitetsleder uttrykte at kvinnene (færre i antall) fikk uforholdsmessig mye besøk sammenlignet med de langtidsinternerte mennene (stort antall), og anbefalte at man kun besøkte kvinnene om gruppen fikk delt seg under besøk.

I løpet av høsten innførte PU flere nye rutiner for besøk: 1) først skulle Røde Kors kun besøke kvinner og familier på man- og onsdager, 2) deretter fikk Røde Kors ikke lenger ha besøk inne på avdeling, men kun i aktivitetshallen og på aktivitetssenteret, og kun om familiene og kvinnene ønsket besøk og 3) Røde Kors fikk ikke lenger presentert seg for kvinnene og familiene, rutinen ble at ansatte hos PU kontaktet kvinne- og familieavdelingen, for å høre om noen ønsket besøk av Røde Kors. Røde Kors gjentok i den forbindelse at organisasjonen jobber ut fra blant annet prinsippene om nøytralitet, upartiskhet og uavhengighet og for å oppnå forståelse for dette er det avgjørende at Røde Kors selv får fysisk mulighet til å presentere seg for de internerte ved besøk, slik at det ikke oppstår misforståelse knyttet til partenes ulike roller og mandat.

De nye rutinene førte til at de frivillige tolv ganger i løpet av høsten ikke fikk besøkt kvinnene og familiene når det var satt opp besøk. Gjennom perioden var det i tillegg et lavere antall internerte menn enn tidligere, og noen avdelinger var derfor stengt. Det førte til at avdelingene Røde Kors var satt til å besøke ifølge tidslinjen var tomme, og det ble derfor til to bomturer i løpet av høsten. Den uforutsigbare situasjonen førte til stor frustrasjon blant de frivillige.

Prosjektleder og aktivitetsledere har hatt en god dialog rundt utfordringene og jobber for å få bedre rutiner på plass for 2018. På samarbeidsmøtet i november ble partene enige om at Røde Kors skal få presentere seg selv for kvinnene igjen.

Samarbeidsmøter og evaluering av samarbeidsavtalen mellom Norges Røde Kors og PU

Det var satt opp fire samarbeidsmøter mellom Norges Røde Kors og PU i 2017. Alle ble gjennomført. Med på møtene var jurist fra Norges Røde Kors, kontaktperson og aktivitetsledere på Trandum, representanter fra ledelsen og frivillige fra Røde Kors. På møtene ble det blant annet drøftet hvorvidt taushetsplikten er til hinder for at RK og PU kan utveksle sensitiv informasjon, oppstart av Modul 3, tilgang til korttidsinternerte, nye besøktider, ny familieenhet, debriefing med teamleder etter besøk, opprøret vår 2017, helseskjema, frivilliges opptreden i møte med de internerte og tilgang til kvinne- og familieavdelingen.

Et møte mellom avdelingssjef på Trandum og generalsekretær i Norges Røde Kors ble dessuten gjennomført våren 2017. Møtet var en fin anledning for ny generalsekretær å presentere seg og møte øverste ledelse på internatet. Generalsekretæren tok opp blant annet 1) samarbeid og evaluering, 2) situasjonen til langtidsinternerte og 3) etablering av familieenhet, fikk en omvisning på internatet i tillegg til at han ble med på et besøk sammen med de frivillige.

Drøftingen av taushetsplikten og utveksling av sensitiv informasjon, debriefing med teamleder og tilgang til korttidsavdelingen skjedde som en følge av Røde Kors' evaluering av samarbeidsavtalen mellom Norges Røde Kors og PU:

Taushetsplikten og utveksling av sensitiv informasjon

På kvartalsmøte 29. november 2016 ble Røde Kors og Politiets utlendingsenhet (PU) enige om at Røde Kors skulle foreta en juridisk vurdering av om taushetsplikten var til hinder for om det ble utvekslet helseopplysninger mellom Røde Kors og PU.

Bakgrunnen for saken var at de frivillige i Røde Kors over en lengre periode hadde erfart at de internerte ofte ville snakke med dem om sin helsesituasjon. De internerte fortalte de frivillige både om fysiske og mentale smerter og plager, og de uttrykte behov for å bli behandlet av lege. De frivillige i besøkstjenesten hadde enkelte ganger forsøkt å ta opp disse forholdene med de ansatte i PU etter forespørsel fra de internerte, men hadde da fått til svar at PU har taushetsplikt og derfor ikke kan snakke med de frivillige om denne type saker. Røde Kors sendte i januar 2017 en juridisk utredning angående 1) hvorvidt taushetsplikten er til hinder for at frivillige i besøkstjenesten kan drøfte helsesituasjonen til de internerte med PU på Trandum og 2) PU sin plikt til å følge opp henvendelser om mangelfull helsehjelp for de internerte på Trandum. Utredningen ble tatt opp på samarbeidsmøtet i februar 2017 og PU godtok under møtet Røde Kors' sine juridiske betraktninger knyttet til taushetsplikten, dvs. at de frivillige har lov til og skal videreformidle helseopplysninger fra de internerte til de ansatte i PU, når de internerte ønsker det. Man ble enige om at de frivillige kan snakke fritt

med ansatte om det de måtte ønske og at det er en felles målsetting mellom begge parter å løse ting på lavest mulig nivå. PU informerte samtidig om at deres ansatte ikke har mulighet til å svare de frivillige "der og da", men de garanterer at de vil registrere saken og videreformidle henvendelsen til lege og sykepleier på Trandum. PU innførte samtidig et eget helseskjema som de internerte kan fylle ut om de ønsker legebesøk. De vil da få legehjelp innen 3 dager.

Debrief med teamleder

I samarbeidsavtalen avsnitt 4 "*Gjennomføringen av besøksordningen på Politiets utlendingsinternat*" står det at "*vakthavende ved utlendingsinternatet vil tilstrebe å gi en kort orientering til de frivillige ved ankomst og møte de frivillige til en kort samtale ved avsluttet besøk*". Under drøftingen av utveksling av sensitiv informasjon ble dette punktet aktualisert, da det ikke fantes noen slik praksis på tidspunktet for drøftingene. Ved oppstart høst 2017 ble det innført nye rutiner på dette området. PU ønsker å skjerme sine ansatte fra spørsmål fra de frivillige. Frivillige kan nå be om å få møte en teamleder etter besøk for en samtale, for å få unna mange av klagene og spørsmålene som oppstår under besøk, slik at disse kan avklares før avreise. Teamleder vil tilstrebe å møte de frivillige.

Tilgang til korttidsavdelingen

I samarbeidsavtalen avsnitt 2 "*Tilgang til innsatte*", står det at "*alle innsatte har rett til å motta besøk fra Røde Kors*" og at "*PU er ansvarlig for å legge til rette for at de innsatte som ønsker det får benyttet seg av tilbud*". Videre står det at "*Røde Kors skal ha tilgang til aktivitetssenteret. I tillegg vil PU tilrettelegge for besøk ved øvrige avdelinger*".

Røde Kors har, siden oppstart i 2010, hatt tilgang til aktivitetssenteret og kvinne- og familieavdelingen, men ikke til korttids- eller sikkerhetsavdelingen. PU har i perioden satt opp individuelle besøk til internerte på korttidsavdelingen på besøksrom, ved ønske fra enten internerte eller Røde Kors, men det har ikke foreligget en fast ordning tilknyttet korttidsavdelingen. Organisasjonen har ved flere anledninger tatt opp muligheten for at besøksordningen også kan omfatte besøk til spesielt korttidsavdelingen. Behovet ble spesielt synlig i forbindelse med at en større gruppe unge afghanere ble innsatt på korttidsavdelingen på Trandum i november 2016, uten at Røde Kors fikk tilgang. Røde Kors ba om å få gi psykososial støtte til den sårbare gruppen, men fikk først tilgang til enkeltindivider etter at de var overført til Modul 2. PU oppga behovet om å avklare sikkerhetssituasjonen som årsak til at besøk ikke kunne gjennomføres innledningsvis. Som et ledd i evalueringen av samarbeidsavtalen ble tilgang til korttidsavdelingen tatt opp på nytt i 2017. PU gjentok at man på grunn av sikkerhetssituasjonen ikke kunne gi Røde Kors tilgang til korttidsavdelingen, men at man fortsatt vil tilrettelegge for besøk med enkeltindivider på besøksrommet. Røde Kors fikk gjennom høsten, ved flere anledninger, treffe små grupper av internerte fra korttidsavdelingen på besøksrommet.

Fagråd Trandum og synliggjøring av besøkstjenesten

Gruppelederne utgjør fagråd Trandum, i tillegg til representant fra distriktsstyret og prosjektleder. Fagrådet er underlagt distriktsstyret i Akershus Røde Kors og er en rådgivende og koordinerende gruppe mellom styret i Akershus Røde Kors og de frivillige i aktiviteten på Trandum. Fagrådet har blant annet et medansvar for lokal drift og videreutvikling av tjenesten, både praktisk, strategisk og faglig. Fagrådet avholdt i 2017 fire ordinære møter (hvorav et elektronisk), i tillegg til to ekstra møter med henholdsvis Migrasjonsgruppen i Akershus Røde Kors, distriktsstyreleder og ansatte ved hovedkontoret, i forbindelse med arbeidet knyttet til Røde Kors' humanitære engasjement på Trandum. Rådet har i 2017 blant annet vært involvert i planleggingen og gjennomføringen av fag- og sosiale samlinger, frivillighetsoppfølging, møte med Tilsynsråd for Trandum, utarbeidelse av nytt besøksnotat og handlingsplan, i tillegg til å skrive en kronikk på NRK Ytring. Rådet har stabile og engasjerte medlemmer, som tar ansvar og involverer seg i arbeidet. Distriktsstyret blir holdt løpende orientert om alt arbeid i fagrådet gjennom distriktsstyrets representant i rådet.

Rådet er dessuten opptatt av synliggjøring av besøksordningen. Tre gruppeledere deltok på årsmøtet til Akershus Røde Kors i mars og holdt et innlegg om besøksordningen på Trandum. En gruppeleder skrev en kronikk som ble publisert på NRK Ytring i forbindelse med at programmet "Helene sjekker inn" ble vist på NRK. Bilder og tekst fra julefesten på Trandum ble også lagt ut på distriktets Facebookside og i distriktsinfo. En video om besøksordningen ble laget i forbindelse med generalsekretærens besøk på Trandum og delt på sosiale medier.

Røde Kors' humanitære engasjement på Trandum

I 2016 ble besøksordningen forankret under distriktsstyret i Akershus Røde Kors. Dette har ført til større bevissthet rundt aktiviteten og bidratt til økt engasjement i distriktet.

Distriktsstyret i Akershus Røde Kors sendte våren 2017, ved ressursgruppe migrasjon og fagrådet Trandum, en anmodning til Generalsekretæren i Norges Røde Kors, hvor man ba om at *"organisasjonen ved Landsstyret beslutter hvilke mål Røde Kors skal ha for sitt humanitære engasjement på Trandum Utlendingsinternat og at organisasjonen styrker det humanitære påvirkningsarbeidet i tråd med målsettingen"*.

Generalsekretæren svarte med å si at han støtter initiativet og foreslo at tillitsvalgte, frivillige og ansatte ved hoved- og distriktskontor gjennomførte et møte hvor man diskuterte spørsmålene i anmodningen videre. Møtet ble gjennomført i mai. Møtedeltakerne ble her enige om at det fremtidige påvirkningsarbeidet skal forankres i Norges Røde Kors' og Akershus Røde Kors' sin handlingsplan, fremfor et strategisk landsstyrevedtak. Fagrådet fikk til ansvar å utarbeide mål for handlingsplanen, i samarbeid med Norges Røde Kors.

Handlingsplanen vedtas av distriktsstyret i Akershus. Et samarbeidsmøte mellom fagråd og ansatte ble satt opp i etterkant av dette og forslag til mål i handlingsplanen ble utformet.

Man ble blant annet enige om at Røde Kors fremover skal være en tydeligere talsperson for internerte personer og at det skal lages en komparativ studie om internering i Norge sammenlignet med fem andre land i Europa, i tillegg til at det skal etableres tydeligere

kommunikasjonslinjer opp mot Justisdepartementet og PU. Handlingsplanen ble vedtatt av distriktsstyret i desember 2017.

Ny familieenhet

Etter Sivilombudsmannens besøk i 2015 ble det påpekt at Trandum var et uegnet sted for barn. Våren 2017 ble staten Norge dømt for brudd på menneskerettighetene - ulovlig fengsling og umenneskelig behandling av barn - i en sak som omhandlet en afghansk familie med fire barn, som ble internert på Trandum i 20 dager i 2014. Familien tapte først i tingretten, men vant i Lagmannsretten. *"Lagmannsrettens dom i saken gjør det klart at slik fengsling av barn strider mot Grunnloven, Den europeiske menneskerettskonvensjonen og FNs barnekonvensjon"* (Runar Brøske, Anita Gholami og Kine Irgens, studenter ved det juridiske fakultet (UiO), Dagbladet 27.08.12). *"I dommen beskrives det hvordan barna måtte geleides når de skulle leke i gymsalen, og at utsikten fra rommet var preget av høye gjerder og en luftegård med andre innsatte"* (Aftenposten 31.05.17). Den norske stat anket ikke dommen.

I 2017 hadde PU satt i gang prosessen med å opprette en egen familieenhet utenfor Trandum. PU hadde dialog med tre nabokommuner for å finne en egnet tomt. Kriterier for valg av tomt var at plasseringen ikke lå mer enn 15 minutters kjøreavstand fra Trandum, dette med tanke på tilgang til tilbudene knyttet til Trandum så som lege- og sykepleiertilbudet og sikkerhetsavdelingen. Innledningsvis skulle familieenheten stå klar i august/september 2017, men etableringen ble utsatt *"grunnet dårlig respons på anbudskonkurranse om leveranse av modulbyggene, massiv motstand fra naboer i området og en langdryg omregulerings sak hos Eidsvoll kommune"* (Aftenposten, 29.12.17). Ny dato for etablering av den nye familieenheten i Dal i Eidsvoll er etter planen satt til 1.oktober 2018. Inntil ny enhet foreligger vil familier som skal uttransporteres fra og med 1.januar 2018 interneres på Haraldvangen i Hurdal.

PU og Norges Røde Kors har hatt dialog rundt etableringen av ny familieenhet og det er felles enighet om at Røde Kors skal starte besøksordning tilknyttet den nye enheten. Arbeidet med rekruttering av frivillige og opprettelsen av aktiviteten vil starte våren 2018.

Sivilombudsmannens rapport 2017

Den 28-29.mars 2017 var Sivilombudsmannen på uanmeldt besøk på Trandum, en oppfølging det forrige besøket i 2015 - det andre på to år. Under besøket undersøkte ombudsmannen praksis for bruk av internatets sikkerhetsavdeling og bruk av maktmidler som håndjern og pepperspray. I september 2017 forelå rapporten som konkluderte med at flere av forholdene det ble pekt på etter besøket i 2015, blir også bemerket som bekymringsfulle etter besøket i 2017, heriblant at det i liten grad er foretatt lempinger i forhold til kontrollregimet og helsepersonellens rolle og utilstrekkelige uavhengighet i forhold til PU. Ombudsmannen viser til et høyt bruk av sikkerhetscellen i 2017 sammenlignet med tidligere, og skriver *"at det er urovekkende at internatets sikkerhetsavdeling brukes for å håndtere sårbare personer som har forsøkt å ta sitt eget liv, eller har uttrykt planer om dette ... og at internatet bør styrke*

innsatsen for å gjøre plasseringer på sikkerhetsavdelingen så korte som mulig" (Sivilombudsmannen.no). Videre viser han til gjennomgang av dokumentasjon viser at helsepersonell har gitt råd om innsettelse på sikkerhetsavdelingen og at rådene i noen tilfeller har medført lengre opphold der. Det beskrives som problematisk "*at helsepersonell er direkte involvert i en beslutning om å plassere noen på sikkerhetsavdeling, fordi tiltaket utgjør isolasjon*" (Sivilombudsmannen.no). Ombudsmannen kommer også inn på de fysiske forholdene i sikkerhetscellen og grupper i en særlig utsatt posisjon.

Lenke til Sivilombudsmannens rapport:

<https://www.sivilombudsmannen.no/wp-content/uploads/2017/09/Bes%C3%B8ksrapport-2017-Politiets-utlendingsinternat-p%C3%A5-Trandum.pdf>

I desember gir PU oppfølgingssvar på Sivilombudsmannens rapport. De viser til høyere andel med kriminell bakgrunn og internerte fra rusmiljøer som årsak til økt bruk av sikkerhetscellen, presiserer at overføring til sikkerhetscelle er PU sitt ansvar, ikke helsepersonellet og at de vil følge opp og sørge for at det er en enhetlig forståelse mellom helsepersonell og ansatte om hvilken rolle helsepersonellet har i disse tilfellene. PU støtter anbefalingene fra Sivilombudsmannen om at de internerte sikres tilgang til klokke og kalender på sikkerhetsavdelingen og sier de skal kjøpe inn klokke, kalender og bøker (Sivilombudsmannen.no). I tillegg kommer en gjennomgang av regelverket, rutiner som sikrer at innsatte på avdelingen hver dag møter helsepersonell og tydeliggjøring av at personer på sikkerhetsavdelingen har klagerett. PU uttrykker at utover dette er det lite de kan gjøre, og at de vil fortsette med bruk av sikkerhetsavdelingen som tidligere.

Røde Kors, ved leder for Folkerettseksjonen, Mads Harlem, uttaler i den forbindelse til NRK at "*Jeg mener det ikke holder å sette inn en klokke når det er snakk om sårbare grupper ... Jeg oppfatter at det er dette PU klarer å gjøre med de rammene de har. Derfor er dette et politisk ansvar. Psykisk syke og barn har ingenting på en sikkerhetscelle å gjøre. Myndighetene må ta ansvar å finne andre alternativer*".

Besøksnotat

De frivillige skriver besøksnotat etter hvert besøk. Etter endt besøk gjennomføres en debrief for de frivillige, hvor også vaktleder på Trandum, ifølge avtalen, kan komme med innspill/tilbakemeldinger. Praksisen med å involvere teamleder kom på plass i 2017. Gruppeleder er ansvarlig for å samle tilbakemeldinger fra besøket og sende besøksnotatet til prosjektleder i Akershus Røde Kors.

I 2017 tok jurist ved Norges Røde Kors og utvalgte frivillige fra besøksordningen en evaluering av eksisterende besøksnotat. Evalueringen fokuserte på erfaringer fra besøksordningen og behov for oppdateringer. Ved årsslutt forelå nytt besøksnotat som vil bli tatt i bruk i 2018.

Røde Kors har ikke mandat til å føre tilsyn på Trandum. Det er likevel forståelse for at de frivillige kan og skal notere seg tilbakemeldinger fra internerte og refleksjoner rundt besøket.

Dette kan i mange tilfeller handle om forhold som den internerte mener må bedres. Det følger av avtalen mellom Røde Kors og PU at hovedtrekk fra besøksnotatene kan bringes frem under de kvartalsvise møtene. Ved andre, mer akutte bekymringer, skal disse formidles via prosjektleder i Akershus Røde Kors til Røde Kors' kontakt på Trandum. I 2017 utarbeidet Norges Røde Kors en egen mal for bekymringsmeldinger, i tillegg til et oppfølgingsskjema ved bekymringsmelding. Røde Kors sendte ingen bekymringsmeldinger til ledelsen ved internatet i 2017. Enkelt saker og bekymringer ble tatt opp på samarbeidsmøte med PU. Røde Kors hadde dessuten et møte med Tilsynsrådet i 2017, hvor man diskuterte samarbeid og erfaringer fra Trandum.

Tilbakemeldinger om interne forhold

Lørdag 29.mars brøt det ut et opprør på Trandum, hvor toaletter, tv-er og møbler ble knust. PU fikk kontroll over situasjonen i løpet av 15-20 minutter. Etter hendelsen innførte politiet økte sikkerhetstiltak med større mannskap på stedet og strengere rutiner for alle internerte, mens man jobbet med å få oversikt over skadene og hvem av de innsatte som var involvert i hendelsen. Den økte sikkerheten medførte blant annet mindre tid på aktivitetssenteret, innlåsing på rommene og kroppsvistasjoner.

Røde Kors fikk fortsette med besøk som vanlig og traff internerte kort tid etter hendelsen. Umiddelbare reaksjoner fra de internerte etter hendelsen var: 1) frykt og usikkerhet, 2) frustrasjon over å få samme behandling som de som var involvert, 3) nedverdiggende kroppsvistasjon, 4) nedlatende behandling fra ansatte og 5) manglende aktivitetstilbud. PU informerte etter hendelsen om at opprøret var organisert av en bestemt gruppe på Trandum og at PU jobbet med å skjerme dem som ikke ønsket å bidra til uro. Opplevelsen var opprørende for mange internerte og medførte et større skille mellom grupperingene på internatet.

Besøksnotatene i 2017 har mange fellestrekk fra tidligere år. Internerte uttrykker kontinuerlig stor misnøye med forholdene på internatet og det som oppfattes som stor frihetsberøvelse. Temaer som gjentar seg er:

- tilbud og variasjon innen ernæring
- tilgang og oppfølging innen helse
- holdninger og relasjon til de ansatte på Trandum
- aktivisering og underholdning under lengre opphold
- bekymringer rundt egen sikkerhet
- manglende informasjon rundt egen sak
- lite ringetid, mye innlåsing og kort utetid
- livsgrunnlag etter retur

I 2018 traff Røde Kors dessuten en gruppe afghanske ungdommer, såkalte "Oktoberbarn", som var på Trandum mot slutten av året. Møtet med denne gruppen gjorde sterkt inntrykk på de frivillige, og besøksnotatene vitner om møter med svært fortvilte og redde ungdommer.

Frivillige uttrykker jevnt over bekymring for de internertes psykiske helse. De etterlyser bedre helseoppfølging av spesielt langtidsinternerte og sårbare unge som blir sterkt preget av oppholdet på Trandum. De rapporterer om både menn og kvinner som er redde og dypt bekymret for fremtiden, og er nedstemte og nedbrutte. De påpeker dessuten at mange internerte føler de blir behandlet som kriminelle.

De frivillige har meldt tilbake at høsten 2017 var krevende for samarbeidet med de ansatte på Trandum, da mange forandringer i rutinene rundt besøk utfordret internkommunikasjonen blant de ansatte på internatet og medførte mye ventetid, misforståelser og kansellerte besøk for de frivillige. De gir samtidig tilbakemelding om hyggelige ansatte hos PU og at det vises en vilje til å finne løsninger.

Resultater 2016

Antall frivillige per 31.12.2016	<ul style="list-style-type: none"> • 46 (hvorav 6 i permisjon)
Rekruttering	<ul style="list-style-type: none"> • Intern rekruttering i Akershus Røde Kors • Annonse på UiOs karriereportal • Annonse og presentasjon ved Høyskolen i Akershus • Annonsering på global.no • Utlysning på egne nettsider og sosiale medier • Rekruttering av nye frivillige av besøksvennene på Trandum • Utlysning på frivillig.no
Intervjuer	<ul style="list-style-type: none"> • 19 nye frivillige intervjuet
Opplæring	<ul style="list-style-type: none"> • 17 nye frivillige gjennomførte kurs hos PU og Folkerettsseksjonen • 3 fagsamlinger • 4 sosiale samlinger • Deltakelse på to internasjonale møter i Røde Kors om internering og beskyttelse
Besøk	<ul style="list-style-type: none"> • 76 av 80 planlagte besøk gjennomført • 4 besøk avlyst grunnet for få frivillige/dårlige værforhold
Media	<ul style="list-style-type: none"> • Kronikk i NRK Ytring høst 2017 • Uttalelser i forbindelse med Sivilombudsmannens rapport høsten 2017 • Videokronikk av generalsekretærens besøk på Trandum
Økonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Prosjektet finansieres av Norges Røde Kors

Kontaktpersoner

Karin Afeef
 Leder migrasjonsavdelingen,
 Norges Røde Kors
 Telefon: 22 05 42 07 E-post:
karin.afeef@redcross.no

Hildigunn Bjartursdóttir Hauger-Dalsgard
 Prosjektleder Trandum,
 Akershus Røde Kors
 Telefon: 45 01 08 29
 E-post: hilhau@redcross.no

